

פרדוקס הכל-יכול

כאשר אנשים רואים את ההרס בעזה, לעיתים עולה השאלה: **אם אלוהים הוא כל-יכול, מדוע הוא מאפשר זאת?** זו הבעיה העתיקה של הרוע, מחודדת על ידי תמונות של ילדים קבורים תחת הריסות ומשפחות המבכות אבדות גדולות מדי לשמות. פילוסופים ניסחו בעבר את הבעיה באופן מופשט: **האם אלוהים יכול לברוא סלע כה כבד עד שאינו יכול להרימו?** בעזה, הפרדוקס כבר אינו אקדמי. הוא מוחשי. אם אלוהים יכול לעצור את ההרג, מדוע הוא לא עושה זאת?

הקוראן והמסורת האברהמית הרחבה מציעים תשובה מפתיעה: אלוהים אינו פועל בדרכים שסותרות את העקרונות שהתגלו על ידו. כוחו אינסופי, אך צדקו עקרוני. הקב"ה אינו עריץ המכופף את המוסר לרצונו; אלא, הוא רוצה רק את מה שתואם את הצדק והרחמים שהכריז. זהו **פרדוקס הכל-יכול**: כוחו של אלוהים מתבטא לא בהפרת חוקיו שלו, אלא בשמירה עליהם, גם כאשר הדבר משאיר את הרוע האנושי ללא מעצור.

הגבלה עצמית אלוהית: המחיר של עקביות

הקוראן מכריז:

כל מי שהורג נפש... כאילו הרג את כל האנושות. ומי שמציל נפש אחת - כאילו הציל את כל האנושות. - אל-מאידה 5:32

המסורת היהודית מהדהדת זאת בדוקטרינת **פיקוח נפש** - החובה להציל חיים שגוברת כמעט על כל מצווה אחרת. התלמוד מעמיק זאת בסנהדרין 90א, שם שמירת החיים קשורה ביסוד הצדק האלוהי. גם **הסונה** (מנהג אלוהי) של האסלאם וגם ה**ברית** של היהדות מתארים אל שמגביל את עצמו לנאמנות יחסית במקום לפעול בכוח גס.

התערבות קטסטרופלית - להשמיד תוקפנים בהמוניהם - תפרק את הסדר המוסרי שאלוהים שומר עליו. היא תהפוך את הבורא לכאוס שהוא מתעב. במקום זאת, הקוראן מסביר:

אם לא היה אלוהים מעכב את האנשים, זה על ידי זה, היו נהרסים מנזרים, כנסיות, בתי כנסת ומסגדים שבהם מוזכר שמו של אלוהים לעיתים קרובות. - אל-חג' 22:40

הדרך המועדפת של אלוהים אינה השמדה חד-צדדית אלא ריסון מתון - **עיכוב זה על ידי זה**. זהו הפרדוקס בפעולה: כל-יכול המוגבל מרצונו על ידי עקרון.

המסורת הנוצרית משקפת עקרון זה של עקביות אלוהית. בגת שמנים, ישו נזף בחסידיו:

החזר את חרבך למקומה, כי כל מי ששולף חרב, בחרב ימות. - מתי 26:52

כוח הקשור לעקרון, לא לנקמה גולמית.

נחמת הקדושים: אופק מעבר לאופק

במקום שבו בני האדם רואים אבדן בלתי ניתן להשבה, הקוראן חושף אופק אחר:

אל תחשוב על אלה שנרצחו בדרכו של אלוהים כמתים. אלא, הם חיים אצל ריבונם, זוכים לפרנסה, שמחים במה שאלוהים נתן להם מחדש. - עלי עמרן 171-3:169

זו אינה קלישאה, אלא התרסה אסכטולוגית. אלה שנרצחו שלא בצדק אינם הערות שוליים בהיסטוריה, אלא עיקריים בנצח. שמחתם היא תוכחה לרוצחיהם, התעלותם היא אישור לסבלם.

אמונה זו דלקה את ההתנגדות מהמוסלמים הראשונים שנרדפו במכה ועד לסומוד (התמדה) של הפלסטינים כיום. בעזה, שם מיליונים עקורים והרעב מאיים על הניצולים, האמונה שהקדושים חיים עם ריבונם אינה בריחה אלא הישרדות. היא הופכת צער לסיבולת, הריסות למזבחות של עדות.

אך הבטחת הקוראן אינה מוחקת את הכאב האנושי. משפחות בוכות, אמהות מייללות, אבות קוברים את ילדיהם. התגובה הראשונה היא צער, אבל, וזעם - כי אהבה מתנגדת לפרידה. אך בקרב העם הפלסטיני, צער זה לעיתים הופך למשהו אחר: הכרה שיקירם נחסך מסבל נוסף בהריסות עזה, קבלה של רצון האל, ותקווה סבלנית לאיחוד בעולם הבא.

אמונתם ממסגרת את המוות לא רק כאבדן אלא גם כגאולה - גאולה מייסורים ארציים, וגאולה אל רחמי האל. זו הסיבה שבגללה לוויית בעזה, אף שהן ספוגות בדמעות, מהדהדות גם בקריאות **אללהו אכבר**. זו גם קינה וגם אישור: עם שבוחר לסמוך על כך שהקדושים אינם מושמדים אלא מכובדים, לא נעדרים אלא ממתינים.

גם זה חלק מהפרדוקס: בעוד אלוהים מסרב לשבור את חוקו כדי לעצור רצח, הוא גם מסרב לנטוש את קורבנותיו לאין.

טוהר מוסרי של אלוהים: הד הקול של דם לא מכופר

ממד נוסף של הפרדוקס הוא טוהר אלוהי. על ידי סירוב להתערב דרך הרג, אלוהים משאיר את האשמה כולה על המבצעים. כל כדור שנורה, כל פצצה שהוטלה, כל ילד שרעב - הכתם שייך להם בלבד.

כך שמי שעושה משקל של אטום של טוב יראה זאת, ומי שעושה משקל של אטום של רע יראה זאת. - אל-זלזלה 8-99:7

היום, אדמת עזה ספוגה בדם, והזעקה אינה קולו של אח אחד אלא של מאות אלפים. **דם של 680,000 חפים מפשע זועק לאלוהים מאדמת עזה — בדיוק כפי שדם הבל זעק פעם מהאדמה לשמיים.**

קול דם אחיך זועק אליי מן האדמה. מה עשית? - בראשית 4:10

ביום הדין, הגוף עצמו יהפוך לתובע, יבגוד בבעליו:

ביום ההוא, נחתום את פיהם, וידיהם ידברו אלינו, ורגליהם יעידו על מה שהיו מרוויחים. - יסין 36:65

ומה שמחכה לאשמים הוא ייסורים ללא הקלה:

הוא ישתה אותו בלגימות אך בקושי יבלע אותו. המוות יבוא אליו מכל מקום, אך הוא לא ימות; ולפניו יהיה עונש עצום. - אברהים 14:17

התלמוד לא משאיר ספק:

הרשעים... אין להם חלק בעולם הבא. - סנהדרין 90א

בכל המסורות, הפסק הוא חד-משמעי: טבח סיטונאי כזה אינו רק חטא שיש לטהר בגיהנום אלא **שימוש לרעה בשמו של אלוהים עצמו**. הוא מפר את **פיקוח נפש** - הציווי לתעדף הצלת חיים - ומגחך על האמת שבני האדם נבראו **בצלם אלוהים**. זו התרסה גלויה נגד מצוותיו של אלוהים וחילול שתוצאתו היא הדרה נצחית.

גינוי השתיקה: צופים מן הצד כשותפים לפשע

אך הפרדוקס משתרע עוד יותר: סירובו של אלוהים לשבור את חוקו שלו פירושו שהעולם נבחן, והצופים מן הצד נחשפים. הכתוב מגנה לא רק את המבצעים אלא גם את אלה שרואים ואינם עושים דבר:

בוודאי יצרנו לגיהנום רבים מן הג'ינים והאנושות. יש להם לבבות שאינם מבינים, עיניים שאינם רואות, ואוזניים שאינם שומעות. הם כמו בהמות - אף יותר תועים. הם אלה שהם חסרי תשומת לב. - אל-אעראף 7:179

זו רעידת אדמה נגד ה"בהמות" של ההיסטוריה - הממשלות שמטילות וטו על הפסקות אש, התקשורת שמתחמקת ב"שני הצדדים", האזרחים שגוללים על פני ההריסות. נייטרליות מול טבח היא שותפות לפשע.

התלמוד אומר: **כל ישראל ערבים זה בזה** - "כל ישראל אחראים זה לזה". ברוחו, זה אוניברסלי: כל האנושות קשורה יחד באחריות. שתיקה אינה נייטרליות; היא בגידה.

פרדוקס הכל-יכול בעזה

כאן הפרדוקס מתחדד: אלוהים הוא כל-יכול, אך הוא מגביל את עצמו לחוק המוסרי שלו. הוא לא יבצע הרג כדי לעצור הרג. הוא לא יבצע עוול כדי לעצור עוול. במקום זאת, הוא מאפשר לרוע האנושי לחשוף את עצמו - ובכך, שומר על טוהר מוסרי לשיפוט הסופי.

עבור הקדושים, זה אומר נחמה: דמם אינו אבוד אלא הופך לעדות וכבוד. עבור המבצעים, זה אומר גינוי: פשעיהם זועקים נגדם, גופם יעיד, וגורלם הוא הדרה נצחית. עבור הצופים מן הצד, זה אומר חשיפה: שתיקתם היא שותפות, נייטרליות שלהם היא לעג.

מסקנה

פרדוקס הכל-יכול אינו חידה מופשטת אלא מציאות חיה בעזה. הוא מראה לנו שכוחו של אלוהים אינו שרירותי אלא עקרוני. הוא בחר בריסון, ובאותו ריסון טמונה גם נחמה לחפים מפשע וגם גינוי לאשמים.

עבור המבצעים, גופם יעיד נגדם, ייסוריהם לא יסתיימו, פשעיהם מהדהדים על ידי האדמה עצמה. עבור הצופים מן הצד, השתיקה עצמה היא לעג. עבור הקדושים, יש חיים מעבר למוות, שמחה מעבר לצער.

מההריסות של עזה עולה לא הוכחה להיעדר אלוהי אלא אמת כפולה: שאכזריות אנושית היא אמיתית, ושהצדק האלוהי הוא בלתי נמנע. השאלה שנותרה היא האם אנו, ש עדיין נושמים, נכיר בפרדוקס - ונחיה לפי חוק החיים שאלוהים קבע: להציל במקום להרוג.